

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ * ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ 2022
ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

* Οι απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση **ενδεικτικές**. Κάθε ορθή και τεκμηριωμένη απάντηση γίνεται **αποδεκτή**.

Α' Ομάδα

A.1. 10 μονάδες **α. Λάθος β. ΣΩΣΤΟ γ. ΣΩΣΤΟ δ. Λάθος ε. ΣΩΣΤΟ**

B.2. 2 μονάδες

- Η Ελλάδα, έστω και στις περιορισμένες διαστάσεις της του 19ου αιώνα, είχε ικανοποιητική ποικιλία κοιτασμάτων, συνήθως όμως σε μικρές ποσότητες. Η ενθάρρυνση της μεθοδικής τους εκμετάλλευσης στις αρχές της δεκαετίας του **(1) 1860** [...] Την ίδια εποχή το ενδιαφέρον για μεταλλευτικά και οικοδομικά υλικά είχε ενισχυθεί εξαιτίας διαφόρων συγκυριών, όπως ήταν π.χ. τα έργα για τη διάνοιξη της διώρυγας του **(2) Σουέζ** (έργο που ολοκληρώθηκε το 1869).

A.2. 1 μονάδα x 13 σημεία = 13 μονάδες.

α. (4)

Η αποξήρανση μεγάλων εκτάσεων που καλύπτονταν από νερά λιμνών και ελών αποτελούσε σημαντικό δημόσιο έργο για την Ελλάδα κατά το 19ο αιώνα.

- Πέρα από το γεγονός ότι η αποξήρανση έδινε πλούσια καλλιεργήσιμη γη,
- ήταν και ο μόνος τρόπος καταπολέμησης της ελονοσίας,
- της αρρώστιας που αποτελούσε μάλιστα για την αγροτική Ελλάδα ως τα μέσα του 20ού αιώνα.
- Πολλά αποστραγγιστικά έργα έγιναν στη χώρα, με πιο σημαντικό την αποξήρανση της λίμνης Κωπαΐδας στη Βοιωτία.

β. (4)

- Με τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) μεταξύ της Ρωσίας
- και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας,
- τα χριστιανικά -ελληνικά- πλοία προστατεύονταν από τη ρωσική ισχύ
- και έτσι ευνοήθηκε η ραγδαία ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

γ. (5)

- Το 1866 άρχισε στο Λαύριο τις εργασίες της
 - μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Ρου)
 - με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα
 - αλλά και από τις «σκωρίες»,
 - τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί εκεί στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα.
- Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα.

B.1. 10 μονάδες

Το πιστωτικό σύστημα της χώρας βρισκόταν πραγματικά, κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, σε πρωτόγονη κατάσταση.

- Ήταν συνδεδεμένο με το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα με τις εξαγωγές της σταφίδας.
- Οι έμποροι λειτουργούσαν και ως πιστωτές, με τοκογλυφικές διαθέσεις και όρους.
- Ο δανεισμός κατευθυνόταν, ως επί το πλείστον, προς τους παραγωγούς και δημιουργούσε προϋποθέσεις εκμετάλλευσης,
- καθώς ουσιαστικά επρόκειτο για έναν τρόπο προαγοράς της επικείμενης παραγωγής, με δυσμενείς για τον παραγωγό όρους.

- Την ίδια στιγμή άλλοι κλάδοι της παραγωγής στερούνταν των απαραίτητων για την ανάπτυξή τους πιστώσεων,
- και έτσι περιορίζονταν οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.
- Η κατάσταση αυτή ήταν αντίθετη με τις προθέσεις και τις πολιτικές του κράτους και αποθάρρυνε τα ελληνικά κεφάλαια του εξωτερικού.
- Οι προσπάθειες για την άρση όλων αυτών των εμποδίων υπήρξαν έντονες και προέρχονταν από πολλές πλευρές.
- Δεν απέβλεπαν τόσο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας,
- όσο στην παράλληλη δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πιστωτικού συστήματος, ικανού να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ειδικών κοινωνικών ομάδων.

Β.2. 15 μονάδες

- α.**
- Η πύκνωση του οδικού δικτύου πέρασε στην πρώτη θέση των εθνικών και τοπικών προτεραιοτήτων προς το τέλος του 19^{ου} αι. και τις αρχές του 20^{ου}.
 - Η οικονομική ανάπτυξη,
 - οι πιο γρήγοροι ρυθμοί αστικοποίησης,
 - η δημιουργία των κεντρικών σιδηροδρομικών αξόνων
 - και η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου ήταν παράγοντες που προώθησαν την κατασκευή οδικού δικτύου.
 - Στους ανασταλτικούς παράγοντες θα πρέπει να συμπεριλάβουμε το μεγάλο κόστος της κατασκευής δρόμων σε ορεινά εδάφη
 - αλλά και τον «ανταγωνισμό» των θαλάσσιων συγκοινωνιών που κυριαρχούσαν στις μεταφορές κοντά στα παράλια, δηλαδή σε πολύ μεγάλο τμήμα της χώρας.

β.
8

- Εκτός από το σιδηροδρομικό δίκτυο, το μεγαλύτερο τεχνικό έργο που κατασκευάστηκε αυτήν την εποχή ήταν η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου.
- Το έργο ξεκίνησε το 1881 από μια υπερβολικά αισιόδοξη γαλλική τεχνική εταιρεία.
- Ύστερα από πολλές τεχνικές και οικονομικές περιπέτειες, το έργο ολοκληρώθηκε το 1893,
- βελτιώνοντας τους όρους της ναυσιπλοΐας,
- καθώς έκανε περιττό τον περίπλοο της Πελοποννήσου.
- Επιπλέον, με τη διάνοιξη του πορθμού του Ευρίπου
- και την κατασκευή φάρων στις ακτές, η ναυσιπλοΐα ευνοήθηκε ιδιαίτερα κατά την περίοδο αυτή.
- Επίσης, η κατασκευή φάρων και λιμανιών, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, έκανε ασφαλέστερη τη ναυσιπλοΐα στις ελληνικές θάλασσες.

Εν Δυνάμει
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Β' Ομάδα

Σημείωση: Σε γενικές γραμμές, τυχόν **αστοχία** (επιστημονική ή και σε επίπεδο έκφρασης, κατανόησης ή συνάφειας με το θέμα) στη **σύνθεση** των στοιχείων του σχολικού εγχειριδίου με την πηγή βαθμολογικές επιπτώσεις. Η ποινή ποικίλει ανά περίπτωση, ορίζεται πάντως περί το 1/4 του συνολικού βαθμού που αποδίδεται σε κάθε ερώτημα.

Γ.1. 25 μονάδες

- 1 *Οι προσπάθειες για την άρση όλων των εμποδίων στη σύσταση τραπεζικού συστήματος, που ξεκίνησαν ήδη από τα 1828, υπήρξαν έντονες και προέρχονταν από πολλές πλευρές. [Δεν απέβλεπαν τόσο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας, όσο στην παράλληλη δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πιστωτικού συστήματος, ικανού να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ειδικών κοινωνικών ομάδων.]*

- 4 *Όπως προκύπτει από το κείμενο (έμμεση, δευτερογενής πηγή), κατόπιν της άφιξής του στην Ελλάδα ο Καποδίστριας διόρισε το Γεώργιο Σταύρο σε Τριμελή επί της Οικονομίας Επιτροπή, ενώ αργότερα ο τελευταίος τοποθετήθηκε από τον Όθωνα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, με πρόεδρο το Γάλλο οικονομολόγο Arthémond Regny. Τον Regny είχε στείλει στην Ελλάδα ο Εϋνάρδος για να βοηθήσει στην οργάνωση των οικονομικών. Η άρνηση του Όθωνα να ιδρύσει εθνική Τράπεζα ώθησε τον Εϋνάρδο να αποστείλει κεφάλαιο στο Regny και τον Σταύρο για την ίδρυση ενός «Προεξοφλητικού γραφείου», γνωστού και ως «Τράπεζα Εϋνάρδου», που παρείχε κάποιες μικρές πιστώσεις. Η επιτυχία του γραφείου οδήγησε τον Όθωνα στην αποδοχή του αιτήματος ίδρυσης τραπεζικού οργανισμού. Έτσι, στις 30 Μαρτίου του 1841 έγινε το μεγάλο βήμα για την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας με την υπογραφή σχετικού διατάγματος.*

- 5 Τα κεφάλαια για την ίδρυσή της προήλθαν κυρίως από το εξωτερικό, ενώ έντονη ήταν η παρουσία κρατικών παραγόντων στις ιδρυτικές διαδικασίες. Οι κύριοι μέτοχοι της Τράπεζας ήταν ο κεφαλαιούχος Εϋνάρδος, το ελληνικό κράτος (20% του αρχικού κεφαλαίου), Έλληνες έμποροι και επιχειρηματίες της διασποράς, ξένες προσωπικότητες από το χώρο της οικονομίας αλλά και της πολιτικής. Θεμελιωτής της και πρώτος διοικητής υπήρξε ο Γεώργιος Σταύρου. Στις επόμενες διευρύνσεις του κεφαλαίου της Τράπεζας άρχισαν να μετέχουν κεφαλαιούχοι, έμποροι κυρίως, του ελληνικού χώρου (Σκουζές, Ράλλης κ.λπ.). Η δραστηριότητά της στα πρώτα στάδια ήταν μάλλον χωρίς σαφή προσανατολισμό, καθώς οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική οικονομία δεν ήταν δυνατόν να αλλάξουν με ταχείς ρυθμούς.

- 2 Το μεγάλο της πλεονέκτημα και ταυτόχρονα η κύρια πηγή εσόδων της ήταν το εκδοτικό δικαίωμα, η δυνατότητα της να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, χαρτονομίσματα δηλαδή, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους. Το τελευταίο μάλιστα ενίσχυε ή και επέβαλλε την κυκλοφορία τους. **Σύμφωνα με νόμους του 1841 η νεοιδρυθείσα τράπεζα θα διατηρούσε το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο στη χώρα για 25 έτη, διάστημα που ανανεώθηκε πολλές φορές έως το 1927, οπότε και η Εθνική μεταβίβασε το εκδοτικό προνόμιο στη Τράπεζα της Ελλάδος που ιδρύθηκε το Μάιο του 1928, με αυτόν τον σκοπό. Μέχρι τότε είχαν λειτουργήσει ανά διαστήματα τρεις ακόμα εκδοτικές τράπεζες, σε συγκεκριμένες όμως περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Η Ιονική Τράπεζα (που ιδρύθηκε το 1839 στα υπό αγγλική κατοχή τότε Ιόνια νησιά), διατήρησε το εκδοτικό της προνόμιο από το 1864 έως το 1920, η Προνομιούχος Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας από το 1880 έως το 1899 και η Τράπεζα Κρήτης από το 1899 έως το 1919. Από τις τράπεζες που απέκτησαν ιστορικά το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα, η Εθνική το διατήρησε για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.**

- 3 Προοδευτικά οι εργασίες της Εθνικής Τράπεζας εξαπλώθηκαν από την Αθήνα στις κύριες επαρχιακές πόλεις (Ερμούπολη 1845, Πάτρα 1846 κ.λπ.), γεγονός που βοήθησε στην αντιμετώπιση των αρνητικών επιρροών που ασκούσε το τοκογλυφικό σύστημα. Η Τράπεζα κέρδισε την εμπιστοσύνη της ελληνικής κοινωνίας, πράγμα που είχε ως συνέπεια τις διαδοχικές διευρύνσεις του μετοχικού της κεφαλαίου. **Κατά την περίοδο 1869-1890 το τραπεζικό σύστημα αντιμετώπιζει διαρκώς σπουδαίες κρίσεις, σε συνάρτηση με τις εξελίξεις των εθνικών ζητημάτων, αλλά και το σταφιδικό προϊόν, το οποίο αποτελεί το βασικό εξαγωγίμο είδος για την χώρα. Οι ελληνικές κυβερνήσεις κατέφευγαν στην Εθνική Τράπεζα για να καλύψουν τις πιστωτικές ανάγκες της χώρας και να αντιμετωπίσουν τις διάφορες κρίσεις. Αν και το κράτος απορροφούσε το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων της, η Εθνική Τράπεζα επέκτεινε μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα τις δραστηριότητες της σε παραγωγικά και πολιτιστικά έργα.**

- 1 Παρά την εξάπλωση του τραπεζικού συστήματος και την εμφάνιση νέων τραπεζικών ιδρυμάτων, η Εθνική Τράπεζα παρέμεινε για πολλές δεκαετίες το κυρίαρχο τραπεζικό συγκρότημα του ελληνικού χώρου.

Δ.1. 25 μονάδες

- 1 *Η διανομή των «εθνικών γαιών», αν και αποτελούσε γενική επιθυμία, συναντούσε πολλά προβλήματα στην πράξη. Γενικότερα, οι τάσεις οδηγούσαν στον πολυτεμαχισμό των εθνικών γαιών σε μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες, λόγω ίσως και της απροθυμίας των πλουσίων να επενδύσουν σε γαίες, μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του προβλήματος των εθνικών γαιών, ψηφίστηκαν νομοθετικές ρυθμίσεις κατά την περίοδο 1870-1871.*

- 5 *Στόχος των νομοθετημάτων του 1871 ήταν να εξασφαλιστούν κατά προτεραιότητα οι ακτήμονες χωρικοί, με την παροχή γης, απαραίτητης για την επιβίωσή τους. Ταυτόχρονα, το κράτος προσπαθούσε να εξασφαλίσει, μέσα από τη διαδικασία της εκποίησης, τα μεγαλύτερα δυνατά έσοδα, που θα έδιναν μια ανάσα στο διαρκές δημοσιονομικό αδιέξοδο. Οι στόχοι ήταν αντιφατικοί και στην πραγματικότητα μόνο ο πρώτος επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Σύμφωνα με τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, οι δικαιούχοι αγρότες μπορούσαν να αγοράσουν όση γη ήθελαν, με ανώτατο όριο τα 80 στρέμματα για ξηρικά εδάφη και τα 40 στρέμματα για αρδευόμενα.*

- 4 *Από το 1870 ως το 1911, βάσει του νόμου του Μαρτίου 1871 του Υπουργού Σωτηρόπουλου, + διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα με 370.000 παραχωρητήρια, ή 357.217 κλήροι, με αξία αγοράς 1 90.000.000 δρχ, σύμφωνα με την πηγή. Οι φιλοδοξίες ή οι δυνατότητες των αγροτών για απόκτηση καλλιεργήσιμης έκτασης ήταν περιορισμένες αλλά και ο πολυτεμαχισμός της γης ήδη μεγάλος. Πρέπει να επισημανθεί ότι για τις περιοχές που χαρακτηρίζονταν ως φυτείες, ελαιόδεντρα και αμπέλια, ο μέσος όρος έκτασης των ιδιοκτησιών ήταν σαφώς μικρότερος εκείνων που προορίζονταν για καλλιέργεια δημητριακών.*

- 2 *Επρόκειτο όμως για σημαντική διανομή καλλιεργήσιμων γαιών, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με τα 600.000 στρέμματα εθνικών γαιών που είχαν διανεμηθεί τα προηγούμενα χρόνια, από το 1833 μέχρι το 1870. Ωστόσο, μόνο το 50% περίπου του αντιτίμου των παραχωρούμενων γαιών πληρώθηκε τελικά στο κράτος από τους αγοραστές της εθνικής αυτής ιδιοκτησίας.*

- 4 *Αποτιμώντας συνολικά τη σημασία της αγροτικής μεταρρύθμισης του 1871, αξίζει ιδιαίτερος να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων χωρικών της εποχής εκείνης αποκαταστάθηκαν ως ιδιοκτήτες στη γη που καλλιεργούσαν. Σύμφωνα με το κειμενικό απόσπασμα της πηγής (έμμεση, δευτερογενής), οι μικροί ιδιοκτήτες καλλιεργητές επιδόθηκαν, στις πιο κερδοφόρες καλλιέργειες και ιδιαίτερα σε εκείνες που προορίζονταν για εξαγωγή. Μέσα μια τριετία, περρισσότερο από το 40% των καλλιεργούμενων εκτάσεων καλύπτονταν από φυτείες (σταφιδαμπελώνες, βαμβακοφυτείες, καπνοφυτείες, κλπ.). Οι θετικές και άμεσες επιπτώσεις στην οικονομία υπήρξαν συνοψίζονται αφενός στην ραγδαία εισροή ξένου συναλλάγματος και στον πολλαπλασιασμό των εσόδων του Δημοσίου από τους τελωνειακούς δασμούς εξαγωγής.*

- 5 *Όπως προκύπτει από τον πίνακα (έμμεση, δευτερογενής πηγή), όπου αναγράφονται στοιχεία σχετικά με την σταφιδοπαραγωγή και την εξαγωγή σταφίδας σε ενετικά λίτρα το 1860, το 1870 και το 1878, μέσα σε αυτό το διάστημα της μιας 20ετίας περίπου, τα καλλιεργούμενα στρέμματα και η συνακόλουθη σταφιδοπαραγωγή έχουν διπλασιαστεί (από 220.428 σε 435.000 στρέμματα και από 101.707.075 σε 210.000.000 ενετικά λίτρα αντίστοιχα). Αυτό όμως που έχει μεγαλύτερη αξία είναι ότι η εθνική παραγωγή σταφίδας προοριζόταν στο μεγαλύτερο της ποσοστό για εξαγωγή. Από τα 110 περίπου εκατομύρια ενετικά λίτρα της συνολικής παραγωγής του 1860, τα 101,7 εκατ. λίτρα εξήχθησαν στο εξωτερικό. Ομοίως και τα 114,7 από τα 120 εκατ λίτρα το 1870, αλλά και τα 210 από τα συνολικά 217,5 του 1878.*

- 3 *Τελικά, η αγροτική μεταρρύθμιση έλυσε το πρόβλημα της εθνικής γης, χωρίς όμως να θίξει τα τσιφλίκια της Αττικής (170.000 στρέμματα ή 40% περίπου του συνόλου). Οι γαιοκτήμονες των τσιφλικιών αυτών είχαν πετύχει με μια σειρά δικαστικών αποφάσεων να τους αναγνωριστούν τα δικαιώματα πλήρους ιδιοκτησίας. Παρά τις σημαντικές βελτιώσεις που σημειώθηκαν στον αγροτικό τομέα στην περίοδο αυτή, η γεωργία θα συνεχίσει ακόμη για καιρό να υποφέρει από βασικές ελλείψεις.*